

ERFARINGSKURVEN

Et eventyr av Synnøve Jørstad

Det var en gang en konge som rådde over et stort og gjævt rike – over grønne skoger og frodige enger, høye fjell og dype daler og mange gilde garder. Alle rom i kongsgarden var fylt med gull og sølv og kostbare steiner. Og dattera hans var den vakreste og fineste kongsdattera du kan tenke deg. Der hun viste seg, virket selv den mørkeste natta lys og skinnende.

Likevel var ikke kongen fornøyd. Siden den dagen han ble enkemann, var han blitt sturen og tverr og syntes aldri han fikk det bra nok. Hørte han om noen som hadde noe han ikke selv eide, måtte det skaffes til veie med det samme. Og det var ingen som våget å nekte ham noe.

Så en kveld kom det en gammel kjerring til kongsgarden. Hun ble vist inn på kjøkkenet, og der ga hun seg til å spå tjenestefolket. Så umåtelig klok var denne gamle kjerringa, at hun visste alt om alle og attpåtil kunne si mye de *ikke* visste, men som likevel viste seg å stemme.

Dette kom kongen for øre, og han sendte bud på spåkjerringa.

”Kan du si meg hva som kan gjøre meg tilfreds, så skal du få det største og gildeste gjesterommet her så lenge du vil,” sa han. Hun satte et par mørke øyne i kongen, og så begynte hun å klukke så hele den tynne kroppen hennes ristet.

”Kongen trenger bare å prøve erfaringskurven for å bli tilfreds,” sa hun da hun hadde ledd fra seg. ”Ellers har han jo alt!”

”Hvordan ser denne erfaringskurven ut? Hvor er den?” spurte kongen og glemte rent å være sturen og tverr.

”Nei, det må kongen selv finne ut,” svarte hun. Og alt han lokket og truet, så ville hun ikke ut med mer. Så til slutt kastet kongen henne på dør, men han klarte slett ikke å glemme det hun hadde sagt. Det var bare *en* ting han manglet for å bli tilfreds, men *hva* den var og *hvor* den fantes, det visste han slett ikke.

Noen dager senere lot kongen gjøre det kjent på alle rikets kirkebakker at den som kunne skaffe ham erfaringskurven, skulle få datter hans og halve kongeriket. Og det var nok av dem som ville prøve seg. Hver dag dro det flokker av menn ut fra kongsgarden, og de kom tilbake med den ene kurven større og gildere enn den andre. Likevel var det ingen av kurvene som gjorde kongen tilfreds. Han ble tvert imot mer sturen enn før. Til sist ble han grundig lei alt rennet og tenkte han fikk sette en stopper for det, like godt først som sist. Så han utlyste en straff for de som prøvde seg, men ikke greide å skaffe ham den rette kurven: De skulle få ørene klippet av og deretter settes på en øde øy. Men så vakker var kongsdattera, og så stort og gjævt var kongeriket, at det fremdeles var nok av dem som ville prøve seg, og etter hvert ble det mange øreløse menn på kongens øyer.

Også de tre brødrene Per, Pål og Espen Askeladd fikk nyss om kongen og erfaringskurven, og også de ville prøve lykken. Først la Per i vei, og etter noen dager nådde han kongsgarden og meldte seg. Kongen var nå så lei det hele at han hadde mest lyst til å sette Per på en øy med det samme, og sa at om han hadde ørene sine kjær, så dro han hjem igjen fortere enn svint. Men Per ga seg ikke, og så fikk han tre dager til å skaffe kongen erfaringskurven.

Per la trøstig i vei ut i den store skogen, men han verken så eller hørte noe han kunne ha nytte av. Til slutt kom han til et vertshus, og der gikk han inn. Det var mange folk der, og alle

snakket de om den mystiske erfaringskurven. Per var ikke den som snakket minst, og snart skrøt han av at *han* var den som skulle vinne både kongsdattera og halve kongeriket. Til slutt gikk det ikke likere enn at han sovnet ved bordet.

Da han våknet neste dag, var både folkene og vertshuset borte, og han var helt alene i skogen. Ved siden av ham sto en stor kopperkurv, så blank og fin at det lyste av den. "Ho – ho!" sa Per. "Var det ikke det jeg sa! Jeg er nok den utvalgte!" Så grep han kurven og la i vei til kongsgarden og meldte seg. Stolt bar han fram kopperkurven. "Skal dette være noe for meg!" snerret kongen og var langt fra tilfreds. "Her i kongsgarden har vi finere kurver i stallen!" Og så ble Per satt på kongens minste øde øy, med avklipte ører.

Da tiden gikk, og ingen hørte noe til Per, ville Pål i vei for å prøve lykken. Foreldrene prøvde å få ham fra det, men han ville ikke høre på dem og la i vei til kongsgarden. Der var ikke kongen blitt blidere, og helst ville han tilkalle øreklipperen med det samme. Og mer enn to dager kunne Pål slett ikke få til å skaffe erfaringskurven.

Pål la trøstig i vei ut i den store skogen, men heller ikke han så eller hørte noe han kunne ha nytte av. Da han omsider kom til vertshuset, gikk det ikke likere med ham enn med Per, og også han våknet alene i skogen neste dag. Ved siden av ham sto det en stor sølvkurv, så blank og fin at det lyste av den. "Ho – ho!" sa Pål. "Var det ikke det jeg sa! Jeg er nok den utvalgte!" Så grep han kurven og la i vei til kongsgarden og meldte seg. Stolt bar han fram sølvkurven. "Skal dette være noe for meg!" snerret kongen og var langt fra tilfreds. "Her i kongsgarden har vi finere kurver i kjøkkenet!" Og så ble Pål satt sammen med broren på kongens minste øde øy, med avklipte ører.

Da det varte og det rakk, og ingen hørte noe fra Pål, heller, ville Espen Askeladd i vei for å prøve lykken. "Lite kan det nytte at du prøver deg," sa foreldrene. "Du kan jo ikke annet enn å sitte og rote rundt i aska. Likevel har vi slett ikke råd til å miste deg, også!" Men alt de prøvde med godsnakk og trusler, hjalp det ikke. Han ville og måtte i vei, og så endte det med at han la av gårde til kongsgarden.

Nå hadde kongen tenkt å gi opp hele erfaringskurven, men Askeladden ba så pent at han til slutt fikk en eneste dag på seg. Og han var ikke sen, men la i vei ut i den store skogen.

Rett som han gikk der og lurte på hvor denne erfaringskurven kunne være, hørte han plutselig noen som pep så ynkelig. "Jeg undrer meg på hva dette kan være?" sa han til seg selv. "Det må være en som er i nød. Jeg får se hvem det er, og hvordan jeg best kan hjelpe." Så gikk han bort fra stien og fulgte lyden til han fikk se en kråke som satt fast i en snare. "Nei, sitter du her, stakkar!" sa Askeladden. "Ja, her har jeg sittet både lenge og vel og ventet på deg," svarte kråka. "Her har du meg!" sa Askeladden. "Jeg får vel se å få deg løs, da." Og han var så forsiktig og passet så godt på å ikke skade kråka. Kråka takket pent for hjelpen, og så ba hun Askeladden følge seg, "for jeg vet nok at du er på leting etter erfaringskurven, og det er mange kloke hoder i min familie, så noe hjelp må vi kunne gi deg."

Askeladden fulgte etter kråka til de kom fram til Kråkeslottet. Da de andre kråkene hørte at Askeladden hadde fått løs slektningen deres og var på leting etter erfaringskurven, kalte de sammen til et råd. "Kra-kra-ha-ha-ho-ho!" skrattet den eldste kråka, som var familiens overhode. "Alle frierne ser etter en kurv! De vet ikke at kongen misforsto den gamle kona. Hun mente en *kurve*, ikke en *kurv*!" "Kra-kra-ha-ha-ho-ho!" skrattet alle de andre kråkene i kor. Askeladden lo med, men syntes ikke han var blitt så mye klokere, likevel, og noe mer

visste heller ikke kråkene. Men til sist, just da han skulle gå videre, kom familiens vidløftige kråke flyende; hun hadde vært langt bortenfor kongens rike. "Ikke vet jeg så mye mer enn dere," sa hun da hun hadde fått igjen pusten. "Men jeg har hørt om en klok gammel mann som heter Zinker, og han vet visst mye om erfaringskurven." "Hvor treffer jeg ham?" spurte Askeladden ivrig. "Å, han bor langt, langt bortenfor kongens rike," svarte den vidløftige. "Du når aldri fram til ham!"

Askeladden takket likevel pent for den hjelpen han hadde fått, og bega seg videre ut i skogen. Rett som han gikk der og funderte på hva kråkene hadde fortalt, hørte han igjen noen som pep så ynkelig. "Jeg undrer meg på hva dette kan være?" sa han til seg selv. "Det må være en som er i nød. Jeg får se hvem det er, og hvordan jeg best kan hjelpe." Så gikk han bort fra stien og fulgte lyden til han fikk se en sval som satt fast i en snare. "Nei, sitter du her, stakkar!" sa Askeladden. "Ja, her har jeg sittet både lenge og vel og ventet på deg," svarte svalen. "Her har du meg!" sa Askeladden. "Jeg får vel se å få deg løs, da." Og han var så forsiktig og passet så godt på å ikke skade svalen. Svalen takket pent for hjelpen, og så ba hun Askeladden følge seg, "for jeg vet nok at du er på leting etter erfaringskurven, og det er mange kloke hoder i min familie, så noe hjelp må vi kunne gi deg."

Askeladden fulgte etter svalen til de kom fram til Svalestupet. Da de andre svalene hørte at Askeladden hadde fått løs slektningen deres og var på leting etter erfaringskurven, kalte de sammen til et råd. "Jeg tror erfaringskurven er noe av det samme som kreativ tilpasning!," sa den eldste svalen. "Å, du mener den som det trehodete trollet PerlsGoodmanHefferline eier?" sa en av de yngste svalene. "For noe tull, det er ingen troll som heter noe sånt, og man kan slett ikke *eie* en kreativ tilpasning!" sa den eldste svalen strengt. "Hva med kontaktsyklusen, da?" sa den mest beleste av svalene. "Er ikke den noe av det samme?" "Som hva?" sa den eldste svalen enda strengere. "Er det ikke noe som heter erfaringssirkelen også? Eller kanskje kontaktsirkelen?" fortsatte den beleste ufortrødent. Og så skvatret de alle i munnen på hverandre til det gikk helt rundt for Askeladden. Kurve, sirkel, syklus, erfaring, kontakt, prosess, kreativ tilpasning – han syntes ikke han på noen måte ble klokere. Men *en* ting kunne de alle enes om til slutt: Hva det nå enn var alle frierne lette etter, så var det umulig å *eie* det.

Selv om Askeladden heller ikke nå visste hva han skulle lete etter, takket han likevel pent for den hjelpen han hadde fått, og bega seg videre ut i skogen. Rett som han gikk der og funderte på hva svalene hadde fortalt, hørte han noen som jamret seg så ynkelig. "Jeg undrer meg på hva dette kan være?" sa han til seg selv. "Det må være en som er i nød. Jeg får se hvem det er, og hvordan jeg best kan hjelpe." Så gikk han bort fra stien og fulgte lyden til han fikk se en gammel kjerring som satt fast med den lange nesa si i en sprekk i en trestubbe. "Nei, står du her, stakkar!" sa Askeladden. "Ja, her har jeg stått både lenge og vel og ventet på deg," svarte kjerringa. "Her har du meg!" sa Askeladden. "Jeg får vel se å få deg løs, da." Og han var så forsiktig og passet godt på at han ikke skadet henne.

Da han omsider fikk den lange nesa hennes løs, takket hun ham riktig vakkert, og mens hun takket, krympet nesa til en nokså vanlig gammelkonenese, og da han så inn i de mørke øynene hennes, tenkte han at dette var visst en klok gammel kone. Helt sikker ble han da hun sa at hun nok visste hva han var på leting etter. "Ja, da vet du jammen mer enn meg," sa Askeladden. "Det gikk helt rundt for meg der ute på Svalestupet, og ennå vet jeg slett ikke *hva* jeg skal lete etter." "Erfaringskurven er ikke noe man kan finne og *eie*!" sa den gamle kona. "Det er noe man *gjør*, sånn som du har befridd kråka, svalen og meg. Du bruker sansene, all din oppmerksomhet, og så handler du – du bare *gjør* det. Etterpå kan du hvile deg og tenke på hva du har gjort, og om du har lært noe. Verre er det ikke." "Jammen," sa Askeladden, "hvis det er

så enkelt, så skjønner jeg ikke hvorfor kongen må lage så mye styr ut av det. Det er jo sånn som jeg alltid har gjort det. Jeg mener, de andre syns ikke jeg gjør stort, men jeg mener selv jeg gjør det som trengs, og så setter jeg meg ved peisen etterpå og raker i aska og tenker over det jeg har opplevd. Gjør ikke de fleste det slik, da?”

”Kongen gjør det *iallfall* annerledes,” svarte den kloke gamle kona. ”Han verken ser eller hører. Helt siden dronninga døde, har han bare sturet og tenkt på det som *var*, eller hvordan han skulle *ønske* det var. Han er slett ikke med i det som skjer rundt ham. Var han det, ville han kunne glede seg over den vakre landet han rår over og den vakre og fine dattera. Det var *det* jeg prøvde å fortelle ham den gangen jeg snakket med ham i kongsgarden. Men da han hørte om erfaringskurven, gjorde han straks en prosess om til en ting og trodde dette var noe andre kunne skaffe ham, slik som andre alltid har skaffet ham det han har bedt om. Han sitter helt fast i sin måte å være på og må gjøre noen nye erfaringer. Det er *det* du må hjelpe ham med. Klarer du å løse *ham*, har du fortjent kongsdattera og halve kongeriket.”

Askeladden skulle til å spørre hva han kunne gjøre for å løse kongen, men før han fikk sukk for seg, var den gamle kona borte, og det begynte også å li mot kveld. Han fikk vel dra tilbake til kongsgarden, så han ikke kom for sent.

Tomhendt ruslet han over tunet i kongsgarden. Men i samme stunden kikket kongsdattera ut av vinduet. Dette var den første mannen som hadde kommet tomhendt tilbake til far hennes, og hun ble rent nysgjerrig på hva slags mann det kunne være som våget *det* framfor å komme seg unna raskere enn svint. Så hun listet seg ut av kammerset og gjemte seg like ved svalgangen, hvor hun visste at kongen pleide å ta imot frierne når de kom tilbake.

Da kongen fikk se Askeladden komme tomhendt, vinket han straks på øreklipperen. Men Askeladden gikk bent fram til kongen og satte øynene i ham. ”Ser du ikke alt det vakre du rår over?” sa han. ”Hører du ikke hva fuglene synger, de sier at de savner deg, at du ikke bryr deg om noe av det som er rundt deg, ikke engang den vakre og gode dattera di! Du kan ikke *eie* erfaringskurven, det er en prosess, ikke en ting, det er noe du *gjør*, det er rett og slett å leve her og nå, ikke i fortiden eller i nytteløse grublerier!”

Kongen ble så sint at øynene nesten spratt ut av hodet. Egenhendig skulle han sørge for å klippe ørene av Askeladden og blinde ham attpå til! Men da kongsdattera hørte dette, kjente hun for første gang hvor sint hun var på far sin, og hun skjønnte at her var det ingen tid å miste. Så hun sprang fram fra skjulestedet sitt. ”Stopp, far!” ropte hun. ”Selv har du vært både blind og døv lenge. Men ennå er det ikke for sent. Endelig er det en som tør å fortelle deg hvordan det er fatt! Ham vil jeg ha!”

Kongen ble målløs. Ingen hadde noensinne snakket slik til ham som denne unge gutten, og nå også datter hans. Han stirret på henne lenge og vel, og det var rent som han så henne for første gang. ”Ja,” sa han, og stemmen hans skalv aldri så lite. ”Dette er nok en helt ny ... øh, en helt ny *erfaring* for meg. La gå da, hvis du nå endelig vil ha ham!”

Og det ville kongsdattera. Og bryllupet ble både stort og gildt med mange gode erfaringskurver for brura og brudgommen, for liten og stor – ja, til og med for kongen. Men Per og Pål og de andre øreløse satt fast på kongens øyer og var like kloke som før.

Snipp, snapp, snute – så er eventyret ute.